

ทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ

ความหมายของการวิเคราะห์

งานศิลปะ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมามีความแตกต่างกันหลายแนวทาง นับตั้งแต่ศิลปะถ้ำยุคโบราณจนถึง**ศิลปะสมัยปัจจุบัน** ทั้งในลักษณะที่รับรู้เข้าใจ ชื่นชมได้ง่าย และยาก จึงต้องมีการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจ เช่น ผลงานจิตรกรรมภาพ "งานเลี้ยงแต่งงาน" (PEASANT WEDDING FEAST) ของปีเตอร์ บรูเกล (PIETER BRUEGEL) จะดูเข้าใจง่าย เพราะ เป็นการถ่ายทอดลักษณะรูปแบบธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์คุ้นเคย แต่ภาพ "WHEN WHITE" ของ แซม ฟรานซิส (SAM FRANCIS) ดูเข้าใจยาก เพราะถ่ายทอดในลักษณะที่เป็นนามธรรม หรือภาพตามอารมณ์และความรู้สึก

"งานเลี้ยงแต่งงาน" (PEASANT WEDDING FEAST) ผลงานของ ปีเตอร์ บรูเกล (PIETER BRUEGEL)
เทคนิคสีน้ำมันบนแผงไม้แสดงภาพคนในอิริยาบถต่าง ๆ รูปทรงเพอะเพอะ ไม่มีเงาตกทอด เพราะไม่เน้นทิศทางที่มาของแสง

"WHEN WHITE" ผลงานของ แซม ฟรานซิส (SAM FRANCIS)

เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ แสดงการถ่ายทอดแบบนามธรรมโดยใช้ทัศนธาตุทางศิลปะ สื่อความรู้สึกมากกว่าความเหมือนจริง

VDO การสอนเรื่อง “ทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ”

youtube

วิดีโอการสอน เรื่อง
ทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ

ที่มาวิดีโอ : <http://www.youtube.com/watch?v=ElqjoKtU-3o>

การวิเคราะห์ หมายถึง "การค้นหาคำจริงหรือความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ โดยการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อค้นหาว่ามีองค์ประกอบย่อย ๆ อะไรบ้าง ทำมาจากอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไร และเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร"

การวิเคราะห์งานศิลปะ หมายถึง การพิจารณาแยกแยะศึกษาองค์รวมของงานศิลปะออกเป็นส่วน ๆ ทีละประเด็น ทั้งในด้านทัศนธาตุ องค์ประกอบศิลป์ และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในด้านเทคนิคกรรมวิธีการแสดงออก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประเมินผลงานศิลปะว่ามีคุณค่าทางความงามหรือทางด้านจิตใจ และคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอยอย่างไร

การวิจารณ์ หมายถึง การแสดงออกทางด้านความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่รับรู้จากการไตร่ตรอง ไคร่ครวญ ตรวจสอบ ตรวจสอบตามความเข้าใจจากประสบการณ์ด้วยการดิชม

การวิจารณ์ศิลปะ หมายถึง การแสดงความคิดเห็นต่อผลงานทางศิลปะที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นไว้ โดยผู้วิจารณ์ให้ความคิดเห็นตามหลักเกณฑ์และหลักการของศิลปะ ทั้งในด้านสุนทรียศาสตร์ และสาระอื่น ๆ ด้วยการดิชม เพื่อให้ได้ข้อคิดนำไปปรับปรุงพัฒนาผลงานศิลปะ หรือใช้เป็นข้อมูลในการประเมินตัดสินผลงาน และเป็นการฝึกวิธีคิด วิธีคิดวิเคราะห์ คิดเปรียบเทียบ ให้เห็นคุณค่าใน**ผลงานศิลปะ**

[1] นั้น ๆ

แนวทางการวิเคราะห์และ การประเมินคุณค่าของผลงานศิลปะ

การวิเคราะห์และการประเมินคุณค่าของศิลปะ [2] โดยทั่วไปจะพิจารณาจาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความงาม ด้านสาระ และ ด้านอารมณ์ความรู้สึก

1. ด้านความงาม เป็นการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าในด้านทักษะฝีมือ การใช้ทัศนธาตุทางศิลปะ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ได้อย่างเหมาะสมสวยงามที่ส่งผลกระทบต่อผู้ดูได้เกิดความชื่นชมในสุนทรียภาพ ลักษณะการแสดงออกทางความงามของศิลปะจะมีหลากหลายแตกต่างกันออกไป ตามรูปแบบของยุคสมัย ผู้วิเคราะห์และประเมินคุณค่าจึงต้องศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจด้วย เช่น

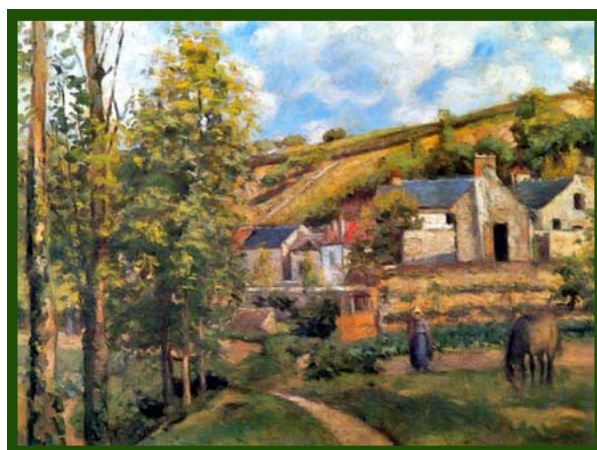
จิตรกรรมภาพหมู่บ้านเลอมิตาจ ณ เมือง ป็องตัวส์ (THE HERMITAGE AT PONTOISE) ของ คามีย์ ปีซาร์โร (CAMILLE PISSARRO) แสดงการจัดทัศนธาตุ ของจุด เส้น รูปร่าง รูปทรง สี ขนาด สัดส่วน แสงเงา บริเวณว่าง พื้นผิว ให้มีความกลมกลืนกันอย่างเป็นเอกภาพ คุณภาพ และลักษณะของเส้นทางเดินชวโน้มนำไปสู่จุดเด่นของหมู่บ้านซึ่งอยู่ด้านล่างของเนินดินระยะหน้า การใช้สีสัน ไม่เก็บรายละเอียดของภาพมาก เพราะเป็นรูปแบบการถ่ายทอดธรรมชาติที่ต้องการเก็บความรู้สึกประทับใจในบรรยากาศที่ปรากฏต่อหน้าในเวลานั้น ด้วยความฉับไว ซึ่งเป็นแนวการถ่ายทอดรูปแบบความงามของศิลปะแบบ อิมเพรสชันนิสม์

ภาพแม่พระมะคอนนา พระเยซู และเซนต์ จอห์น (THE MADONNA AND CHILD WITH THE INFANT ST JOHN) ของราฟาเอล (RAPHAEL) แสดงรูปแบบความงามของภาพโดยใช้รูปคนเป็นจุดเด่น มีความวิจิตรของธรรมชาติเป็นฉากหลังแสดงความดีน-ดีก โกลีไกล โดยใช้แนวทางของทัศนียวิทยาและการจัดองค์ประกอบภาพในแนวกรอบสามเหลี่ยม ซึ่งเป็นลักษณะความงามในการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ศิลปินในสมัยศิลปะฟื้นฟูนิยมทำกัน

ภาพองค์ประกอบศิลป์ (COMPOSITION) ของ ปีเอต์ มงเดรียง (PIET MONDRIAN) เน้นการออกแบบโดยเส้นที่ตัดกันเป็นมุมฉากระหว่างเส้นนอนกับเส้นตั้งเกิดเป็นบริเวณว่างให้มีความสัมพันธ์กันภายในกรอบสี่เหลี่ยม ด้วยการใช้สีแดง เหลือง น้ำเงินที่สดใส รวมทั้งสีขาว ดำ และสีเทาในแบบนามธรรมที่ใช้เส้นเรขาคณิตเป็นหลัก

ภาพน้ำพริกปลาของพินิตย รุ่งแจ้ง แสดงการถ่ายทอด รูปแบบเหมือนจริง การจัดองค์ประกอบของรูปร่างวงกลมและทิศทางแนวเส้นของรูปได้อย่างกลมกลืนลดหลั่นเป็นจังหวะต่อเนื่อง ใช้น้ำหนักสี และขนาดที่แตกต่างกันของภาพทำให้มีจุดเด่น ปลาและจานชามไม่กลืนหายไปกับผักที่เป็นพื้นรองรับ เป็นต้น

สรุปการวิเคราะห์และการประเมินในด้านนี้ตัดสินกันที่รูปแบบการจัดองค์ประกอบศิลป์ให้เกิดคุณค่าทาง สุนทรียศาสตร์ หรือการเห็นคุณค่าทางความงามนั่นเอง

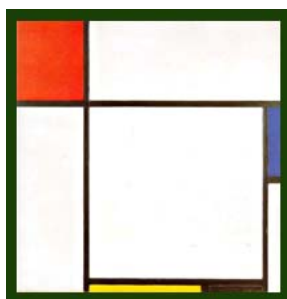
"หมู่บ้านเลอมิตาจ ณ เมือง ป็องตัวส์ " (THE HERMITAGE AT PONTOISE)

ผลงานของคามีย์ ปีซาร์โร (CAMILLE PISSARRO)

"แม่พระมะดอนนา พระเยซู และเซนต์ จอห์น" (THE MADONNA AND CHILD WITH THE INFANT ST JOHN)

ผลงานของราฟาเอล (RAPHAEL) เทคนิคสีน้ำมันบนแผ่นไม้

"องค์ประกอบศิลป์" (COMPOSITION)

ผลงานของ ปิเอต์ มงเดรียง (PIET MONDRIAN) เทคนิคสีน้ำมันผ้าใบ

"น้ำพริกปลาทุ" ผลงานของ ฟินิชย์ รุ่งแจ้ง เทคนิคสีน้ำมันกระดาษ

2. ด้านสาระ เป็นการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของผลงานแต่ละชิ้นว่ามีลักษณะส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจน จุดประสงค์ต่าง ๆ ทางจิตวิทยา ให้สาระอะไรกับผู้ชมบ้างซึ่งอาจเป็นสาระเกี่ยวกับธรรมชาติ สังคม ศาสนา การเมือง ปัญญาความคิด จินตนาการและความฝัน เช่น

ผลงานจิตรกรรมไทยฝาผนัง

[4] ภาพมาตุลีเทพสารดีขับริดพาพระเนมิราชผ่านไปดูขุมนรก แสดงคุณค่าส่งเสริมให้คนทำ

ความดีโดยสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของคนทำชั่วจะต้องชดใช้ในนรก

ภาพจิตรกรรมไทยที่แสดง สาระทางด้านพุทธประวัติ ด้านวรรณคดีไทย ด้านประวัติศาสตร์ เพื่อใช้สอนศาสนา คติธรรม และให้ความรู้แก่คนที่อ่านหนังสือไม่ออก

ผลงานด้านจิตรกรรมร่วมสมัย ภาพเขียนไวโอม ของ สมโภชน์ ทองแดง แสดงสาระเพื่อเตือนสติสังคมของชาวบ้านและนักการเมืองที่นิยมใช้ความรุนแรงเข้าทำร้ายกัน

ผลงานจิตรกรรม ภาพคำสั่งประหารประชาชนผู้รักชาติของจักรพรรดิแม็กซิมิเลียน(The EXECUTION OF MAXIMILIAN) ของมานเน็ต(EDOUARD MANET) แสดงสาระของการใช้อำนาจการปกครองที่ไม่เป็นธรรมโดยการสังหารหมู่ประชาชนอย่างโหดร้าย ภาพวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2531 (THE THIRD OF MAY, 1808) ของ ฟรานซิสโก โกยา (FRANCISCO GOYA) แสดงสาระของความเจ็บปวดจากการย่ำยีเข้ายึดครองประเทศสเปนของทหารฝรั่งเศสสมัย นโปเลียนที่สังหารประชาชนผู้แสวงหาอิสรภาพอย่างเลือดเย็น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่มีคุณธรรมในการปกครองบ้านเมือง

ผลงานประติมากรรมภาพ ปิเอตา (PIETA)

ของไมเคิลแองเจโล (MICHELANGELO BUONARROTI) แสดงสาระด้าน

คริสต์ประวัติบางตอนและสะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความผูกพันของผู้เป็นแม่ ซึ่งทำให้เราระลึกถึงความพึงพอใจในชีวิตที่ได้สัมผัสโอบกอดอันเปี่ยมด้วยความรักและความอบอุ่นของแม่ เป็นต้น

"มาตุลีเทพสารถึงขัณฑ์พาราพระเนมิราชผ่านไปดูขุมนรก" จิตรกรรมไทยผนัง, สีฝุ่น, วัดภาวนาภิรตาราม ภาพแสดงบรรดาผู้คนรับโทษจากกรรมเก่าที่เคยก่อไว้ในอดีต

"เย็นไว้โยม" ผลงานของ สมโกชน์ ทองแดง เทคนิคสีอะคริลิกพื้นทองคำเปลว

คำสั่งประหารประชาชนผู้รักชาติของจักรพรรดิแม็กซิมิเลียนเลียน (THE EXECUTION OF MAXIMILIAN)

ผลงานของ อีดูอาร์ด มานต์ (EDOUARD MANET)

ภาพ วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2531 (THE THIRD OF MAY , 1808)
ผลงานของฟรานซิสโก โกยา (FRANCISCO GOYA) จิตรกรชาวสเปน

3. ด้านอารมณ์ความรู้สึก เป็นการคิดวิเคราะห์และประเมินคุณค่าในด้านคุณสมบัติที่สามารถกระตุ้นอารมณ์ ความรู้สึกและสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้งของวัสดุ ซึ่งเป็นผลของการใช้เทคนิคแสดงออกถึงความคิด พลังความรู้สึกที่ปรากฏอยู่ในผลงาน เช่น

ภาพความขัดแย้ง (THE CONFLICT) ของสแตนเลย์ วิตเวิร์ด (STANLEY WOODWARD) ให้คุณค่าทางความรู้สึก แสดงให้เห็นถึงพลังอันยิ่งใหญ่ของท้องทะเล

ภาพทุ่งกานหนือทุ่งข้าวสาลี (WHEATFIELD WITH CROWS) ภาพทุ่งข้าวสาลีกับต้นไซเปรส(CORNFIELD WITH CYPRESSES) ของ วินเซนต์ แวน โกะ (VINCENT VAN GOGH) แสดงพลังความรู้สึกของเขาแทรกอยู่ในรอยสีแปรปรวนของเส้นสี ซึ่งบ่งบอกถึงความรู้สึกภายในได้อย่างชัดเจน และอีกภาพหนึ่งของเขาที่ให้คุณค่าทางด้านความรู้สึกไม่แพ้กัน คือ ภาพเหมือนตัวเองมีฝ่าฟันแผลปิดหูไว้ (SELF PORTRAIT WITH MUTILATED EAR) และภาพ T.W. 9017, 2533 ของเดชา วราชนู แสดงให้เห็นความรู้สึกภายในที่ถูกเก็บกดและอยากปลดปล่อยให้เป็นอิสระ เป็นต้น

ความขัดแย้ง (THE CONFLICT)

ผลงานของสแตนเลย์ วิตเวิร์ด (STANLEY WOODWARD) เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ

ทุ่งข้าวสาลีกับต้นไซเปรส (WHEATFIELD WITH CYPRESSES) ผลงานของ วินเซนต์ แวน โก๊ะ (VINCENT VAN GOGH)

เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ภาพเขียนชั้นสุดท้ายในชีวิต อาถัฟที่รันทดของเขาที่เขียนขึ้นก่อนยิงตัวตาย

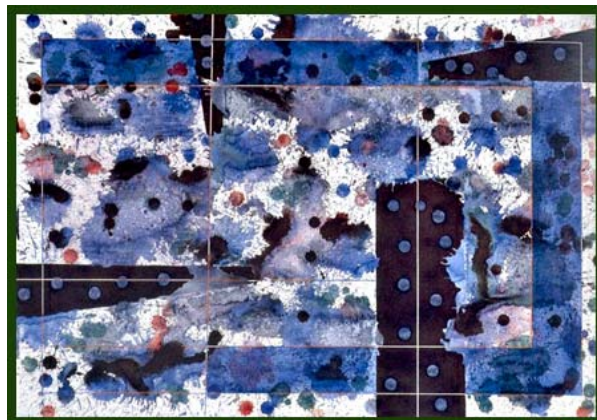
ทุ่งข้าวสาลีกับต้นไซเปรส (CORNFIELD WITH CYPRESSES) ผลงานของวินเซนต์ แวน โก๊ะ(VINCENT VAN GOGH)

เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ภาพแสดงความรู้สึกแทรกอยู่ในรอยแปรงที่เปียกเป็นก้อนเมฆ ภูเขา และต้นไซเปรส มีลักษณะคล้ายบึงงอเป็นช่วง ๆ

ภาพเหมือนตัวเองพันผ้าปิดแผลที่หู (SELF PORTRAIT WITH MUTILATED EAR) ผลงานของวินเซนต์ แวน โก๊ะ (VINCENT VAN GOGH)

เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ภาพแสดงความรู้สึกสะท้อนผ่านใบหน้าที่ยังบอกความทุกข์ ความอดอยาก และความไร้หวังได้อย่างดี

T.W. 9017,2533 ผลงานของ เดชา วรราชุน เทคนิคสีน้ำ เป็นภาพจิตรกรรมในแนวมรรวม

แสดงการใช้เทคนิคสีน้ำที่มีความเป็นอิสระไร้ทิศทาง ให้เห็นถึงความรู้สึกภายในที่เก็บกด และระเบิดออกมาเพื่อค้นหาเสรีภาพและความเป็นอิสระ

วิดีโอเพิ่มเติม

วิดีโอการสอน เรื่อง วินเซนต์ แวน โกะ

ที่มาวิดีโอ : <http://www.youtube.com/watch?v=ZCPvxXDbA9c>

คุณค่าของผลงานศิลปะที่แท้จริง จะต้องประกอบไปด้วยคุณค่าทางความงามของรูป และคุณค่าทางเนื้อหาสาระ ดังนั้นการวิเคราะห์วิจารณ์งานทัศนศิลป์จึงควรให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ทั้งด้านคุณค่าทางความงาม คุณค่าทางอารมณ์ความรู้สึก คุณค่าทางสาระ แต่ไม่จำเป็นจะต้องมีครบทั้ง 3 ด้านก็ได้ ตัวอย่างงานศิลปะที่ให้ความสำคัญในคุณค่าทั้ง 3 ด้าน เช่น

ผลงานประติมากรรมชื่อ ปิเอตา (PIETA) ของ **ไมเคิลแองเจโล (MICHELANGELO BUONARROTI)** แสดงความงามองค์ประกอบที่จัดไว้ในแนวกรอบของรูปสามเหลี่ยมซึ่งเป็นการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่นิยมกันมาก ในสมัยศิลปะสมัยฟื้นฟู (RENAISSANCE) แสดงความงามของแนวเส้นโค้งของพระเศียรแม่พระที่ก้มพระพักตร์ลงกับแนวเส้นโค้งของพระวรกายองค์พระเยซู ที่นอนพาดอยู่บนตักอย่างงดงามกลมกลืน ได้คุณค่าทางอารมณ์ ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี ทำให้มองเห็นความรู้สึกของแม่ผู้มีความรักความผูกพันต่อลูกซึ่งนอนอ่อนระทวยอยู่ และยังได้สาระทางด้านศาสนาอีกด้วย

ปิเอตา (PIETA) ผลงานของไมเคิลแองเจโล (MICHELANGELO BUONARROTI)

เทคนิคแกะสลักหินอ่อน, โบสถ์เซนต์ปีเตอร์, โรม, อิตาลี

การประเมินคุณค่าของงานทัศนศิลป์ มีประโยชน์และความสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านส่งเสริมพัฒนาผลงาน ด้านส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์ ด้านส่งเสริมการใฝ่รู้ใฝ่เรียนและพัฒนาสุนทรียภาพ และด้านส่งเสริมผลงานให้เป็นที่รู้จักและมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

1. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผลงาน ข้อมูลที่ได้จาก การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าจะช่วยจำแนกให้เห็นลักษณะการถ่ายทอดทางด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ และเทคนิคการสร้างสรรคผลงาน ทั้งในแง่ที่มีความสมบูรณ์งดงาม และในแง่ที่ยังไม่มีความพอเหมาะพอดี จึงเป็นประโยชน์ต่อผู้สร้างสรรคงานที่จะนำข้อมูลเหล่านั้น ไปสู่การแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ด้านส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์ การวิเคราะห์ จำแนกส่วนประกอบต่าง ๆ สรุปลอกมาเป็นข้อดี และข้อด้อยของผลงานจากการแสดงออกทาง ทักษะธาตุ องค์ประกอบศิลป์ ความสัมพันธ์ในเทคนิค กระบวนการสร้างสรรค์ วัสดุที่ใช้และสาระอย่างมีหลักเกณฑ์ทางศิลปะ เป็นข้อมูลที่ช่วยส่งเสริมในการตัดสินใจ ประเมินคุณค่าโดยการให้คะแนนของครูต่อลูกศิษย์ ของคณะกรรมการในการตัดสินใจรางวัลประกวดแข่งขันงานศิลปะ และในการพิจารณาตัดสินใจเลือกซื้อผลผลิตทางศิลปะ

3. ด้านส่งเสริมการใฝ่รู้ใฝ่เรียนและพัฒนาสุนทรียภาพทางศิลปะ ในการประเมินคุณค่าของงานศิลปะ ถ้าหากกระทำการ โดยใช้ความรู้ลึกและอารมณ์ เป็นเครื่องตัดสินใจจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน และไม่เป็นธรรมต่อผลงานชิ้นนั้น ๆ ผู้ประเมินจะต้องมีคุณสมบัติทางด้านความรู้ ความเข้าใจในเทคนิค**การสร้างงานศิลปะ** และสาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการแสดงออกในผลงาน เช่น เรื่องราวทางปรัชญา ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณค่าทางความงาม และ

หลักเกณฑ์ทางศิลปะ เป็นต้น เพื่อนำสิ่งดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการประเมิน เมื่อมีความรู้ ความเข้าใจในผลงานได้อย่างลุ่มลึก ก็จะนำมาสู่ความรู้สึก ชื่นชมในคุณค่าของงานศิลปะและเกิดการอนุรักษ์ หวงแหนในที่สุด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินคุณค่าของงานศิลปะมีประโยชน์ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และช่วยเสริมสร้างสุนทรียภาพ หรือการเห็นคุณค่าในความงาม อันเป็นการช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น

4. ด้านส่งเสริมผลงานให้เป็นที่รู้จักและมีมูลค่าเพิ่ม ผลงานศิลปะที่ได้รับการยอมรับในการประเมินให้ได้รับรางวัล หรือได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่า จะทำให้ศิลปินมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักยอมรับของสาธารณชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพทางศิลปะ ทำให้ผลงานมีมูลค่าสูงขึ้น และเกิดกระแสนิยมในผลงานศิลปะอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้บรรดาศิลปินและผู้สร้างสรรค์งานศิลปะมีเกียรติยศเป็นที่ยอมรับ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

เป็นกระบวนการ แสดงความคิดเห็นที่ได้ใช้ความรู้ ความสามารถในการพิจารณาผลงานทัศนศิลป์ อย่างเป็นขั้นตอน และมีวิจารณ์ตามหลักการและวิธีการวิจารณ์ศิลปะ

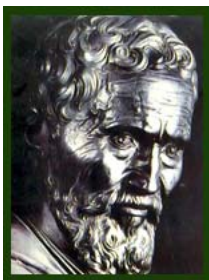
องค์ประกอบของการวิจารณ์งานศิลปะมี องค์ประกอบสำคัญ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ศิลปิน ผลงานศิลปะ และ ผู้ชม

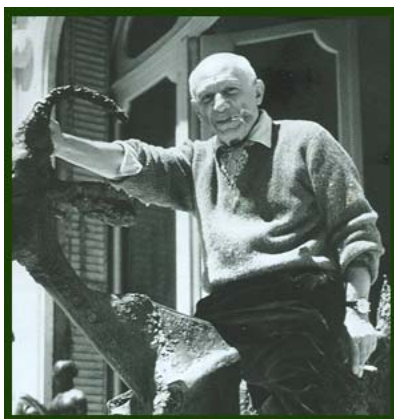
1. ศิลปิน (ARTIST) เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ถ่ายทอดมาจากแรงบันดาลใจ ทั้งในลักษณะแรงบันดาลใจที่ได้มาจากธรรมชาติ และแรงบันดาลใจจากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นโดยผ่านสื่อวัสดุอุปกรณ์เป็นผลงานศิลปะ ศิลปินจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในอันดับแรก เพราะหากไม่มีศิลปินก็ไม่มีผลงานศิลปะให้ผู้ชมได้วิจารณ์ ศิลปินคนสำคัญที่คนส่วนใหญ่ในโลกจะรู้จักกัน เช่น **เลโอนาร์โด ดา วินชี**

(LEONARDO DA VINCI) ไมเคิลแอนเจโล (MICHELANGELO BUONARROTI) **ปาโบล ปิกัสโซ (PABLO RUIZ PICASSO)**

 เป็นต้น และศิลปินไทยที่มีชื่อเสียง เช่น กมล ทัศนาญชลี สวัสดิ์ ตันติสุข เศชา วราชน สุชาติ วงษ์ทอง นุกุล ปัญญาดี เป็นต้น

ไมเคิล แอนเจโล (MICHELANGELO)

ปาโบล ปิกัสโซ (PABLO RUIZ PICASSO)

วิดีโอเพิ่มเติม

วิดีโอการสอน เรื่อง
ศิลปินไทยที่มีชื่อเสียง

ศาสตราจารย์ชลุค นิมเสมอ
(2472 - ปัจจุบัน)

ที่มาวิดีโอ : <http://www.youtube.com/watch?v=SYcieSZInuc>

2. ผลงานศิลปะ (WORK OF ART) เป็นสิ่งที่เกิดจากการถ่ายทอดความคิดทางภูมิปัญญา ของศิลปินผ่านสื่อ วัสดุ ด้วย เทคนิคการ

สร้างสรรค์ที่หลากหลาย เช่น จิตรกรรม การวาดเส้น **ภาพพิมพ์ [5] ประติมากรรม [6]** สถาปัตยกรรม เป็นต้น ผลงานศิลปะเหล่านี้ สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น มีคุณค่าต่อผู้ชมและสังคมอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ประติมากรรมอนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า ให้คุณค่าทางความรู้สึกทำให้เราตระหนักในความเมตตาของพระมหากษัตริย์ที่ให้อุปถัมภ์คนไทย และให้ความเจริญต่อประเทศ เป็นต้น

3. ผู้ชม (SPAC TATOR) เป็นประชาชนที่มาชมภาพผลงานศิลปะซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่ง ผู้ชมเหล่านี้เมื่อได้สัมผัส รับรู้ ผลงานศิลปะจะเกิดปฏิกิริยาอย่างหนึ่งอย่างใดทางความรู้สึก บางคนรู้สึกชอบ หรือ ไม่ชอบ แต่ไม่แสดงความคิดเห็น และบางคนบางกลุ่มจะแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ว่าดี หรือไม่ดีอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อศิลปิน ในการพิจารณาปรับปรุงงานต่อไป แม้ว่าผู้ชมที่วิจารณ์บางคน อาจมีประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจด้านศาสตร์แห่งศิลปะน้อย แต่เมื่อฝึกฝนการวิพากษ์วิจารณ์ โดยพยายามศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ในผลงานศิลปะประเภทที่ตนสนใจ ผสมผสานกับอารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว ก็จะช่วยให้การดูและชื่นชมในงานศิลปะ มีรสชาติและมีความประทับใจยิ่งขึ้น

ในการวิจารณ์งานศิลปะนั้น สิ่งสำคัญก็คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์หาคุณค่าผลงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความงาม ด้านสาระ และด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งจะต้องนำมาจัดลำดับขั้นตอนการวิจารณ์ ตามหลักและวิธีการวิจารณ์ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นระบุข้อมูลของผลงาน
2. ขั้นพรรณนาผลงาน
3. ขั้นวิเคราะห์
4. ขั้นตีความ
5. ขั้นประเมินผล

1. ขั้นระบุข้อมูลของผลงาน เป็นข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับประเภทงาน ชื่อผลงาน ชื่อศิลปิน ขนาด วัสดุ เทคนิควิธีการ สร้างเมื่อ พ.ศ. ไต่ ปัจจุบันติดตั้งอยู่ที่ไหน รูปแบบการสร้างสรรคเป็นแบบใด เช่น ภาพการอาบน้ำในถัง (THE TUB) ผลงานของเอดการ์ เดอกา (EDGAR DEGAS) ขนาดภาพ 61x85 ซม. เทคนิคสีพาสเทล บนกระดาษแข็ง ผลงานปี ค.ศ. 1886 ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติลูฟว์ กรุงปารีส ประเทศ

ฝรั่งเศส รูปแบบการสร้างสรรคเป็น**ศิลปะสากลแบบอิมเพรสชันนิสม์ [7]** การถ่ายทอดรูปแบบเหมือนจริง เป็นต้น

ภาพการอาบน้ำในถัง (THE TUB) ผลงานของเอดการ์ เดอกา (EDGAR DEGAS)

เทคนิคสีพาสเทล บนกระดาษแข็ง

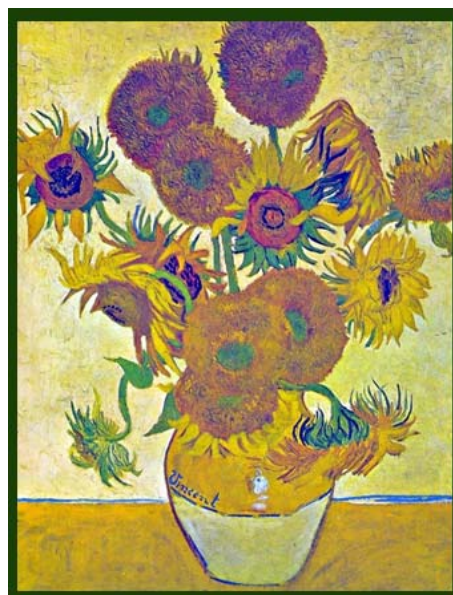
2. **ขั้นตอนการพรรณนาผลงาน** เป็นการบันทึกข้อมูลที่เกิดจากการมองเห็นภาพผลงานในขั้นต้นว่าเป็นภาพอะไร เช่น ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง เป็นต้น เทคนิคการสร้างสรรค์แบบใด เช่น ภาพเหมือนตนเองกับพระคริสต์สีเหลือง (PORTRAIT WITH YELLOWCHRIST) ของ **โกลแกง (PAUL GAUGUIN)** เป็นภาพคนครึ่งตัวแสดงให้เห็นภาพตัวโกลแกง ใบหน้าเด่นชัดหันซ้ายเล็กน้อย นัยน์ตาเศร้า มองเฉียง มีแสงส่องเข้าทางขวามีเงาคททอดไปทางซ้าย ใต้เสื้อสีเข้มคล้ำ อยู่ในระนาบหน้าของภาพ มีฉากหลังเป็นภาพพระคริสต์ สีเหลืองครึ่งไม้กางเขน เป็นต้น

ภาพเหมือนตนเองกับพระคริสต์สีเหลือง (SELF-PORTRAIT WITH YELLOW CHRIST)
ผลงาน ของโกลแกง (PAUL GAUGUIN) เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ

3. **ขั้นวิเคราะห์** เป็นการดูลักษณะภาพรวมของผลงานว่าจัดอยู่ในประเภทใด รูปแบบการถ่ายทอดเป็นแบบใด จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ออกจากภาพรวมเป็นส่วนย่อยให้เห็นว่ามีหลักการจัดภาพที่กลมกลืน หรือขัดแย้งอย่างไร ดูตัวอย่างการวิเคราะห์ภาพ โมนา ลิซา ในหน้าถัด ๆ ไป

4. **ขั้นตีความ** เป็นการค้นหาความหมายของผลงานว่าศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อให้เราได้รับรู้ เช่น สภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ตัวอย่างภาพ ดอกทานตะวัน ของ **วินเซนต์ แวน โกะ (VINCENT VAN GOGH)** เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะทางจิตที่ต้องการความสุข ความสำเร็จในชีวิต เพราะดอกไม้คือสิ่งที่ให้ความรู้สึกสดชื่นเมื่อได้ชื่นชม สีเหลืองให้ความสว่างที่จุดประกายให้สู้ชีวิตต่อไปเหมือนดังดอกทานตะวันที่หันหน้าสู่แสงของดวงอาทิตย์

ดอกทานตะวัน (SUNFLOWERS)
ผลงานของวินเซนต์ แวน โกะ (VINCENT VAN GOGH) เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ

5. **ขั้นประเมินผล** เป็นการประเมินค่าของผลงานศิลปะชิ้นนั้นจากการพิจารณาทุกข้อในเบื้องต้น สรุปให้เห็นข้อดี และข้อด้อย ในด้านเนื้อหาและเรื่องราว หลักการทัศนธาตุและหลักการองค์ประกอบศิลป์ ทักษะฝีมือและการถ่ายทอดความงาม เพื่อการพัฒนาหรือตัดสิน เช่น

ภาพสองสาวบนชายหาด (TWO WOMEN ON THE BEACH) ของ **ปอล โกแคง (PAUL GAUGUIN)** [8] เนื้อหาและเรื่องราวถ่ายทอดชีวิตชาวพื้นเมืองบนเกาะ ตาฮิติ ได้สอดคล้องกับการแสดงออกทางเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ฯลฯ ที่ช่วยแสดงอารมณ์ความรู้สึก และบรรยากาศของชายหาด หลักการทัศนธาตุและหลักขององค์ประกอบศิลป์ นำทัศนธาตุมาใช้และจัดองค์ประกอบศิลป์ให้ภาพคนมีเอกภาพไม่กระจัดกระจายทั้งรูปทรง สี เส้น แลคู่สัมพันธ์กลมกลืนกับเนื้อหาและเรื่องราว แสดงคุณภาพได้ดี โดยใช้ภาพหญิงสาวทั้งสองคนช่วยสร้างคุณภาพซ้าย – ขวา ใช้สีแดงสร้างจุดเด่นเพื่อดึงความสนใจไปยังภาพคน ทักษะฝีมือและการถ่ายทอดความงาม จิตรกรถ่ายทอดรูปทรงค่อนข้างแข็ง และสีค่อนข้างแบน ตามอารมณ์ของศิลปิน เพราะเขาเชื่อว่าศิลปินควรมีแรงคลไจมาจากธรรมชาติ แล้วเขียนไปตามความรู้สึก และความต้องการ มิใช่ลอกเลียนไปทั้งหมด ซึ่งเป็นทักษะการถ่ายทอดลักษณะเฉพาะตัว แต่โดยภาพรวมสามารถถ่ายทอดความงามได้สอดคล้องกับอารมณ์ของภาพ และชีวิตที่เรียบง่ายของชาวเกาะ เป็นต้น

สองสาวบนชายหาด (TWO WOMEN ON THE BEACH)

ผลงานของ ปอล โกแคง (PAUL GAUGUIN) เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ

ภาพโมนา ลิซา ผลงานของเลโอนาร์โด ดา วินชี

1. ชั้นระบุข้อมูลของผลงาน

- ประเภทงาน : จิตรกรรม
- ชื่อผลงาน : โมนา ลิซา (PORTRAIT OF WOMEN MONA LISA)

ชื่อศิลปิน : เลโอนาร์โด ดา วินชี [9] , พ.ศ. 1995 – 2062 (LEONARDO DA VINCI 1452-1519) ชาว

อิตาลี

ขนาดผลงาน : 77 x 53 ซม.
เทคนิค วัสดุ : สีน้ำมันบนแผ่นไม้
ผลงานสร้างเมื่อปี : พ.ศ. 2046 – 2048 (ค.ศ. 1503- 1505)
ปัจจุบันอยู่ที่ : พิพิธภัณฑ์ลูฟว์, ปารีส, ฝรั่งเศส
รูปแบบการสร้างสรรค์ : เป็นงานศิลปะตะวันตก การถ่ายทอดรูปแบบเหมือนจริงตาม
ลักษณะแบบอย่างของศิลปะสมัยฟื้นฟู (RENAISSANCE)

2. **ขั้นพรรณนาผลงาน** เป็นภาพเขียนคนครึ่งตัว (PORTRAIT) ภาพสุภาพสตรีผมยาวมีผ้าคลุม หัวผมแฉกกลาง เลื้อยคลุมศีรษะเรียบ เห็นใบหน้าเกือบตรง ลำตัวบิดเอี้ยวเล็กน้อย มือขวาวางคว่ำสัมผัสข้อมือซ้ายที่วางราบอยู่บนท้าวแขนของเก้าอี้ เบื้องหลังเป็นภาพของทิวทัศน์สันตสภเจียบบรรยากาศเร้นลับ ชวนฝัน การแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกบนใบหน้า มีความน่าสนใจทั้งแววตาและรอยยิ้มที่เป็นปริศนา

ภาพส่วนขยายหน้าตาและรอยยิ้ม ของภาพโมนา ลิซา ที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ต้องการค้นหา ซ่อนแสนัย และปริศนาให้ผู้ดูบังเกิดความรู้สึก และตั้งคำถามว่า โมนา ลิซา กำลังคิดอะไรอยู่

3. **ขั้นวิเคราะห์งาน** เป็นงานจิตรกรรมที่มีคุณค่าในการแสดงออก พร้อมทั้งในด้านความงาม ด้านสาระ และด้านอารมณ์ความรู้สึก

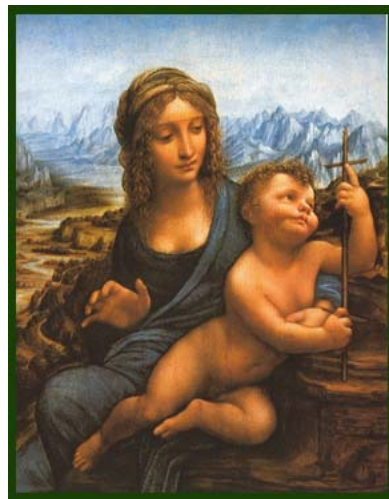
ด้านความงาม

- เป็นภาพที่สร้างสรรค์ยึดทฤษฎีการเขียนแบบตามธรรมชาติคือ การเขียนแบบความงามตั้งแต่รูปร่าง รูปทรง สีเส้นและน้ำหนักแสงเงา

- เป็นภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของ เลโอนาร์โด ดา วินชี ในการเขียนภาพผู้หญิง คือนิยมเขียนกึ่งบางเส้นร่าง และมีรอยยิ้มมุมปากที่คล้าย ๆ กันกับภาพอื่น ๆ ของเขา เช่น ภาพสุภาพสตรีอุ้มตัวเอมิน (PORTRAIT OF A YOUNG LADY) ภาพมะดอนนา ลิตตา (MADONNA LITTA) และภาพมะดอนนาแห่งทุ่งสายลม (MADONNA OF THE YARNWINDER) เป็นต้น

สุภาพสตรีอุ้มตัวเออมีน (PORTRAIT OF A YOUNG LADY)
ผลงานของ เลโอนาร์โด ดา วินชี เทคนิคสีน้ำมัน บนแผ่นไม้

มะดอนนาแห่งทุ่งสายลม (MADONNA OF THE YARNWINDER)
ผลงานของ เลโอนาร์โด ดา วินชี เทคนิคสีน้ำมันบนแผ่นไม้

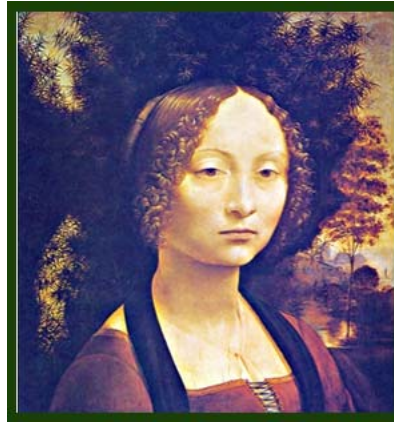
มะดอนนาลิตตา (MADONNA LITTA)
ผลงานของ เลโอนาร์โด ดา วินชี เทคนิคสีน้ำมัน

- เป็นภาพที่มีเอกลักษณ์การจัดภาพตามแบบอย่างของศิลปะสมัยฟื้นฟู (RENAISSANCE) คือมีคนเป็นประธานของภาพและมีฉาก

หลังเป็นทิวทัศน์แสดงบรรยากาศตามจินตนาการ เพราะมีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล เป็นผู้ควบคุมธรรมชาติ ยึดมั่นในเหตุผล คุณค่าของความเป็นมนุษย์อยู่ที่ความคิด ความรู้ และความสามารถ

ด้านสาระ

- เป็นภาพแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการแต่งกายของคนชั้นสูงในสมัยนั้น ทั้งด้านเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และความนิยม ในการไว้ทรงผมยาวหวีแฉกกลาง นอกจากนี้ที่ปรากฏให้เห็นในภาพโมนา ลิซา ยังเห็นได้จากภาพอื่น ๆ ของเขาก็ค เช่น ภาพ GINEVRA DE BENCI ภาพ สุภาพสตรีนิรนาม(PORTRAIT OF AN UNKNOWN WOMAN) เป็นต้น

"GINEVRA DE BENCI"

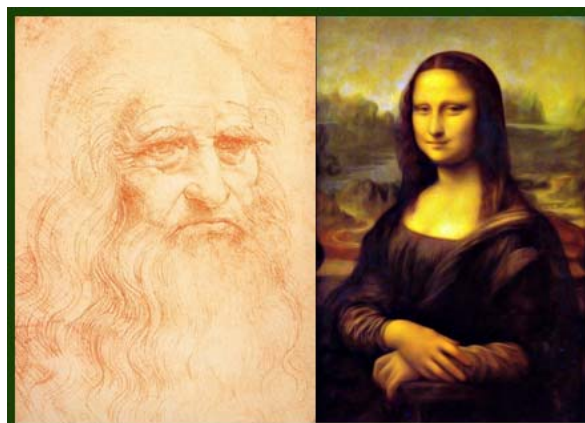
ผลงานของ เลโอนาร์โด ดา วินชี เทคนิคสีน้ำมันบนแผ่นไม้

"สุภาพสตรีนิรนาม" (PORTRAIT OF AN UNKNOWN WOMAN)

ผลงานของ เลโอนาร์โด ดา วินชี เทคนิคสีน้ำมันบนแผ่นไม้

- เป็นภาพที่เลโอนาร์โด ดา วินชี ถ่ายทอดบุคลิกของตนเองแฝงไว้ในใบหน้าโมนา ลิซา ซึ่งจะมีลักษณะเค้าโครงรูปหน้าที่คล้ายกัน

ภาพเปรียบเทียบใบหน้าของเลโอนาร์โด ดา วินชี กับใบหน้าของโมนา ลิซา

ด้านอารมณ์ความรู้สึก

- เป็นภาพที่แสดงออกให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกภายในของโมนา ลิซา ที่แฝงอยู่ในท่าทาง สะท้อนให้เห็นได้จากนัยน์ตาและรอยยิ้ม รวมทั้งความรู้สึกที่รับรู้ได้จากบรรยากาศในม่านหมอกของฉากหลัง

การวิเคราะห์ทัศนธาตุ

เส้น แสดงการใช้เส้นโค้งและเส้นลักษณะอื่น ๆ ได้สัมพันธ์กลมกลืนกัน ทั้งในส่วนของใบหน้า เส้นผม ผ้าคลุม รอยยับของผ้า นิ้วมือ และแนวเส้นของทางเดิน สายน้ำลำธารของฉากหลัง

รูปร่างรูปทรง แสดงรูปร่างรูปทรงลักษณะธรรมชาติของคน และทิวทัศน์ ได้อย่างสวยงาม

สี แสดงภาพสีส่วนรวมเป็นโทนสีน้ำตาลอมเขียวและดำเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย สีน้ำตาลหมายถึง ธรรมชาติ หรือโลก สีน้ำตาลออกดำ หมายถึงความสุขุม ความลึกซึ้งซ่อนเร้น และสีเขียวหมายถึงชีวิต

ขนาด สัดส่วน แสดงขนาดของคนได้เหมาะสมกับขนาดภาพ และแสดงสัดส่วนทางกายวิภาคได้ถูกต้อง งดงามตามธรรมชาติ

แสงเงา แสดงการใช้แสงเงาที่กลมกลืนเหมือนธรรมชาติ แสงเงาส่วนรวมของภาพมีน้ำหนักเข้มมืด ใบหน้าและมือให้แสงสว่างมาก น้ำหนักเงาอ่อน

บริเวณว่าง แสดงบริเวณว่างรอบตัวโมนา ลิซา เป็นทิวทัศน์อยู่ฉากหลัง ทำให้ภาพดูโปร่งตาไม่ทึบตันเกินไป และยังทำให้ภาพมีระยะใกล้ไกลและมีมิติที่ลึกและเหมือนจริง

ลักษณะผิว แสดงการใช้ลักษณะผิวในส่วนของใบหน้าและมือด้วยการเกลี่ยสีให้นุ่มนวลดูสอดคล้องสมวัย และเหมือนจริง โดยเฉพาะมือขวา เหมือนมีเลือดเนื้ออยู่ข้างในจริง ๆ

ที่มาวิดีโอ : http://www.youtube.com/watch?v=KwM_otr7M3o

การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์

เอกภาพ การจัดภาพโดยรวมมีความเป็นเอกภาพด้วย เส้น รูปร่าง รูปทรง สี แสงเงา ที่สัมพันธ์กลมกลืนกันทั้งรูปคนและธรรมชาติ ทำให้ทั้งภาพดูเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ดุลยภาพ แสดงภาพ โมนา ลิซา ตรงแกนกลาง วางท่าอยู่ในแนวรูปสามเหลี่ยม จัดวางทิวทัศน์ไว้ในบริเวณว่าง มีลักษณะของดุลยภาพแบบซ้ายขวาเท่ากัน ซึ่งให้ความรู้สึกสงบทางกายภาพ

โมนา ลิซา เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงการจัดทํานั่งอยู่ในแนวกรอบสามเหลี่ยม ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกสงบ มีดุลยภาพมั่นคง และแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสอดใส่อารมณ์ ความรู้สึกของภาพให้มีรสชาติแฝงไว้ในความสงบได้อย่างงดงามยิ่ง

จุดเด่น แสดงจุดเด่นอยู่ในใบหน้ามีดวงตาคมองผู้ดู อยู่ตลอดเวลา และรอยยิ้ม

ความกลมกลืน แสดงการจัดภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ ทางทัศนธาตุ ทั้งรูปแบบของเส้น รูปร่าง รูปทรง สี ขนาด สัดส่วน แสงเงา บริเวณว่าง และพื้นผิว ได้อย่างสัมพันธ์กลมกลืนกันทั้งเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ และสอดประสานกับอารมณ์ ความรู้สึกของภาพได้อย่างงดงาม

ความขัดแย้ง แสดงความขัดแย้งในด้านน้ำหนัก สี แสงเงา ส่วนรวมของภาพมีความเข้มข้นต่างกับส่วนใบหน้าที่ใช้น้ำหนักสี แสงเงา อ่อนกว่าแต่มีผลดีช่วยส่งเสริม บริเวณส่วนใบหน้าให้มีความเจิดจ้าเด่นชัด และงดงามยิ่งขึ้น

4. ชั้นตีความ

เป็นภาพจิตรกรรมที่มีชื่อภาพที่สัมพันธ์สอดคล้องกันกับลักษณะด้านความงาม ด้านสาระ และด้านอารมณ์ความรู้สึก เพราะคำว่า โมนา ลิซา (ลา จิโอคอนดา) หมายถึงภาพสาวยิ้ม จิตรกรต้องการสื่อให้เห็น

ความรู้สึกของสตรีชั้นสูงที่ต้องคอกอยู่ในกรอบประเพณี จึงสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกภายในบางอย่างเหมือนกับจะบอกอะไร สักอย่างทางสายตา และรอยยิ้มที่คล้ายมีอะไรซ่อนเร้นอยู่

5. ชั้นประเมินผล

หลักทัศนธาตุและหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ การนำทัศนธาตุมาใช้และการจัดองค์ประกอบศิลป์ ให้เกิดความสัมพันธ์กันทั้งในส่วนประธานและส่วนของรองของภาพทำให้มีเอกภาพ ดุลยภาพ จุดเด่น ความกลมกลืน และความขัดแย้ง ได้งดงามตามกรรมวิธีการจัดแบบศิลปะสมัยฟื้นฟู (RENAISSANCE)

ทักษะฝีมือและการถ่ายทอดความงาม จิตรกรมีทักษะความสามารถในการเขียนภาพเหมือนจริง และพัฒนากรรมวิธีการแก้ปัญหาระยะตื้นลึกของภาพ โดยใช้วิธี sfumato (SFUMATO) ซึ่งเป็นภาษาอิตาลี แปลว่า บรรยากาศในม่านหมอก ซึ่งจะเห็นได้จากบริเวณฉากหลังที่เป็นภาพทิวทัศน์ และยังมีมีความสามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของภาพได้อย่างกลมกลืนกับความงดงาม

เนื้อหาเรื่องราว ถ่ายทอดสาระของวัฒนธรรมการแต่งกาย และอารมณ์ ความรู้สึกภายใน ของโมนา ลิซา ได้สอดคล้องกับทัศนธาตุต่าง ๆ

ในการประเมินผลผู้ประเมินควรมีแบบตารางเกณฑ์การให้ระดับคะแนนไว้ใช้ เพื่อหลีกเลี่ยงการประเมินตามความรู้สึกอย่างไร้หลักการ และหลักเกณฑ์

แหล่งข้อมูลวิดีโอเพิ่มเติม

- [1] <http://www.youtube.com/watch?v=aHgEWWgLVRM>
- [2] <http://www.youtube.com/watch?v=CpJhnpjFJV8>
- [3] <http://www.youtube.com/watch?v=Aq7va5TMsuY>
- [4] <http://www.youtube.com/watch?v=x11UCKj5op4>
- [5] <http://www.youtube.com/watch?v=pdby-T-3iDA>
- [6] http://www.youtube.com/watch?v=FIYjTx_ObfU
- [7] http://www.youtube.com/watch?v=1Y7X_xPbe5w
- [8] http://www.youtube.com/watch?v=Z4_j_oj0i28
- [9] <http://www.youtube.com/watch?v=qdsJLSpIHxs>